

Warszawa, 28 marca 2011 r.

Poziom i struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2010 r.

(dane średnioroczne)

Minimum egzystencji to normatywny model zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na niskim poziomie, wyznaczający najniższy standard życia. Trwała sytuacja, w której gospodarstwo domowe miałoby zaspakajać swoje potrzeby na tym poziomie oznacza biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka (por. Deniszczuk, Sajkiewicz 1997). W koszyku minimum egzystencji uwzględnia się jedynie wydatki na towary i usługi umożliwiające jedynie tzw. „przeżycie”. Grupami potrzeb o największym znaczeniu są wyżywienie oraz potrzeby mieszkaniowe. Minimum egzystencji uznaje się za *dolną granicę obszaru ubóstwa*.

W niniejszej informacji przedstawiamy **wartość minimum egzystencji za 2010 r.**, w cenach średniorocznych. Szacując wartość minimum dla nowego roku dokonano – jak co roku – wymiany niektórych reprezentantów towarów.

W poniższej Tabeli zawarto oszacowane wartości koszyków 2010 r.

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji w 2010 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	194,16	388,31	557,96	619,51	789,16	1020,36	166,71	333,43
Mieszkanie	220,09	299,31	422,25	422,25	547,68	671,95	220,09	299,31
Edukacja	0,00	0,00	3,07	43,99	47,06	91,05	0,00	0,00
Odzież i obuwie	12,76	25,52	40,91	43,34	60,00	79,09	12,76	25,52
Leki	9,10	15,48	31,42	25,13	40,33	49,88	14,26	25,80
Higiena	14,10	27,77	35,48	39,40	47,14	58,94	12,40	24,35
Pozostałe wydatki	22,51	37,82	54,55	59,68	76,57	98,56	21,31	35,42
Razem ME	472,72	794,20	1145,64	1253,30	1607,93	2069,83	447,54	743,83
ME na 1 osobę	472,72	397,10	381,88	417,77	401,98	413,97	447,54	371,91

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa męskiej i kobiecej, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Warto przypomnieć wyniki szacunków GUS na temat skali ubóstwa absolutnego, do których wykorzystuje się koszyki minimum egzystencji. W 2006 r. gdy zastosowano zmodyfikowane koszyki minimum egzystencji po raz pierwszy (GUS 2007, 6), odsetek osób zagrożonych skrajnym ubóstwem wyniósł 7,8%. W 2007 r. – a więc jeszcze w okresie niezłej koniunktury rynkowej – udział osób wydających mniej niż minimum egzystencji spadł do 6,6%. W 2008 r., gdy zaczyna się światowy kryzys gospodarczy, odsetek gospodarstw domowych znajdujących się poniżej minimum biologicznego także nieco jeszcze spada (5,6%), a w 2009 r., mimo pozytywnego ogólnego wzrostu gospodarczego w Polsce, udział ten uległ stabilizacji (5,7%).

W 2010 r. minimum egzystencji dla dorosłej osoby samotnej wyniosło: **472,72 zł** (o 27,40 zł więcej niż w 2009 r.), a dla emeryta - **447,54 zł** (o 25,68 zł więcej). Spośród gospodarstw z dziećmi najwyższa wartość minimum dotyczyła rodziny z dzieckiem starszym (**417,77 zł** na osobę). Najniższa wartość minimum egzystencji na osobę w gospodarstwie domowym przypada na dwuosobowe gospodarstwo emeryckie (**371,91 zł**).

Wartości minimum egzystencji coraz bardziej zbliżają się do kryteriów uprawniającego do pomocy społecznej. Te ostatnie – dla osoby samotnie gospodarującej nie więcej niż 477 zł, zaś dla osoby w rodzinie 351 zł – pozostają na niezmiennym poziomie od października 2006 r. Wszystkie wartości minimum egzystencji dla osób w rodzinach są wyższe niż ta ustawowa linia ubóstwa. Tylko w przypadku osób samotnych koszyki minimum są niższe.

Tabela 2. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2010 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	41,1	48,9	48,7	49,4	49,1	49,3	37,3	44,8
Mieszkanie	46,6	37,7	36,9	33,7	34,1	32,5	49,2	40,2
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,5	2,9	4,4	0,0	0,0
Odzież i obuwie	2,7	3,2	3,6	3,5	3,7	3,8	2,9	3,4
Leki	1,9	1,9	2,7	2,0	2,5	2,4	3,2	3,5
Higiena osobista	3,0	3,5	3,1	3,1	2,9	2,8	2,8	3,3
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

W ostatnich latach dynamika koszyków minimum egzystencji była zbieżna z trendem ogólnego wskaźnika inflacji (choć nie tożsama z jego poziomem). W latach 2000 – 2003 dynamika inflacji oraz minimum egzystencji spadała, w okresie 2004 – 2006 ponownie rosła. W okresie 2007 - 2009 dynamika zmodyfikowanego minimum oraz inflacji wzrosła. Rosły także różnice między nimi – w 2008 r. koszyk dla gospodarstwa z dwójką dzieci na utrzymaniu wzrósł o 7 procent (przy inflacji 4,2 procent). Rok 2009 to okres, w którym przy niższej inflacji (3,5%) dynamika minimum nadal była wysoka (dla

gospodarstwa 4-osobowego o 7,7%). Rok 2010 r. cechuje spadającą dynamikę tak koszyków minimum jak i inflacji, choć wzrost koszyków nadal jest wysoki (6,2 oraz 6,5%, przy inflacji w wysokości 2,6%).

W 2010 r. głównym czynnikiem wzrostu były przede wszystkim wyższe ceny detaliczne żywności, zwłaszcza warzyw i owoców, oraz wyższe opłaty za koszty eksploatacji mieszkań.

Tabela 3. Dynamika zmodyfikowanego minimum egzystencji na tle inflacji w 2010 r. (2009 r. = 100).

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa domowego				Dynamika wzrostu cen (CPI)
	Pracownicze 1-osobowe	Pracownicze 4-osobowe	Emeryckie 1-osobowe	Emeryckie 2-osobowe	
Żywność	107,8	107,5	107,7	107,7	102,8
Eksploatacja mieszkania	104,7	105,5	104,7	105,1	103,8
Wyposażenie mieszkania	101,6	100,1	101,6	100,7	101,2
Edukacja	-	106,0	-	-	102,7
Odzież i obuwie	103,1	99,9	103,1	103,1	96,2
Leki	108,9	108,5	109,2	109,3	102,9
Higiena osobista	112,0	113,4	113,3	113,6	102,6
Razem	106,2	106,5	106,1	106,6	102,6

Źródło: Obliczenia IPiSS oraz własne na podstawie GUS 2009.

Wyższa dynamika wartości koszyków dla leków oraz higieny osobistej od wskaźników inflacji dla tych grup wydatków wynika częściowo z wymiany niektórych reprezentantów towarów, a częściowo z wyższych cen tych produktów. Pamiętajmy jednak, że to nie te grupy wpłynęły przede wszystkim na większą wartość całego koszyka – udział wydatków na leki wynosi od 1,9 do 3,5% wartości całego koszyka (w przypadku higieny osobistej jest to udział od 2,8 do 3,5%).

Podobnie jak rok temu, mimo ujemnego wskaźnika wzrostu cen dla odzieży (96,2%) koszyki minimum egzystencji nieco wzrosły (zwykle o 3,1%). Bierze się to stąd, że w koszykach minimum egzystencji uwzględniono towary tańsze, ogólny zaś wskaźnik CPI zawiera także luksusowe artykuły z odzieży i obuwia, których wartość cenowa w roku kryzysu spadała.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura

Biuro Studiów i Ekspertyz (2003), *Kategorie i instrumenty interwencji państwa w sytuacji ubóstwa. Czym jest minimum socjalne?*, pod red. M. Dziubińskiej-Michalewicz i Andrzeja Chodyry, Konferencje i Semina, 1 (45) 03, Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu, luty, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrz M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2010): *Sytuacja gospodarstw domowych w 2009 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl

GUS (2007): *Sytuacja gospodarstw domowych w 2006 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, GUS, informacja dostępna na stronie www.stat.gov.pl